PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok IV. Warszawa, piątek 16 sierpnia 1929 r. Nr. 186.

SPRAWY POLSKIE

POLSKA A RUMUNJA.

Frankfurter Ztg 13.VIII. omawia zbliżenie polsko - rumuńskie i zaznacza, że podstawą zbliżenia gospodarczego jest wspólność interesów politycznych, która w ostatnich czasach znalazła wyraz w przymierzu wojskowem. Aktem wielkiej miary, sankcjonująto przymierze nazewnątrz, jest przystąpienie obu krajów do protokułu Litwinowa.

Dziennik zaznacza, że w Polsce przywiązują wielkie znaczenie do spotkania ministrów handlu i polskiego i rumuńskiego, albowiem po ścisłem nawiązaniu stosunków politycznych, nastąpić ma ułożenie się stosunków gospodarczych. Dotychczas nie zaznaczyły się żadne poważniejsze przeciwieństwa gospodarcze, nie wiadomo zaś, czy to ze względu na zręczną politykę handlową, czy też dzięki naturalnemu uzupełnianiu się struktury gospodarczej obu krajów. Polska statystyka wykazuje, że obrót handlowy między Polską a Rumunją jest dosyć skromny, i silnie się zmniejsza, gdyż w 1927 r. wynosił 2,4 proc. ogólnego przywozu do Polski, a w 1928 r. tylko 1,1 proc.

Dziennik wnioskuje na podstawie tego, że Polska i Rumunja rozwijają się gospodarczo w różnych kierunkach i ciążą ku innym rynkom zbytu. Przedmiotem rokowań polsko - rumuńskich będzie przedewszystkiem sprawa tranzytu Bałtyk — Morze Czarne, i w związku z tem stoi budowa drugiego toru kolejowego na linji Śniatyń — Plösti, przez co ruch na tej linji będzie mógł powiększyć się pięciokrotnie. Dałoby to Polsce możność kierowania tą drogą swoich transportów na blizki i daleki wschód przy korzystaniu z wolnego portu w Gałaczu. Z tem wiąże się ściśle także eksportowa polityka węglowa Polski. Nie trzeba specjalnie wskazywać na to, że ten ukryty cel rokowań polsko - rumuńskich posiada doniosłe znaczenie także dla ruchu tranzytowego przez Rosję. Nie ulega żadnej wątpliwości, że te usiłowania nad wzmocnieniem morskiego i portowego stanowiska Polski zmierzają w końcu do uwolnienia się od tranzytu przez Rosję, gdyż widocznie tutaj mogłyby także być naruszone wojskowe interesy.

Kölnische Ztg. 13.VIII. w koresp. z Warszawy pisze, że wizyta rumuńskiego ministra handlu Madgearu przygotowała rozpoczęcie rokowań gospodarczych polsko - rumuńskich, których przedmiotem będzie ułożenie współpracy gospodarczej obu krajów, szczególnie zaś spraw komunikacyjnych i transportowych. Te rokowania będą zarazem przygotowaniem do zmiany traktatu handlowego polsko - rumuńskiego.

Dziennik zaznacza, że po otwarciu wolnych portów w Gałaczu, Braile i Konstancy ma nastąpić teraz uregulowanie komunikacji transportowej między Gdynią a portami rumuńskiemi.

SYTUACJA POLITYCZNA W POLSCE.

Vorwärts 10.VIII pisze z powodu skonfiskowania listu senatora Limanowskiego do Pana Prezydenta Rzplitej, że obecnie panuje w polskiej wolnej republice dyktatura zbrojna „pułkowników", towarzyszy broni byłego socjalisty Piłsudskiego. Nowym zamachem tej dyktatury jest militaryzacja Kas Chorych.

Limanowski odkrył w swym liście „całą hańbę stosunków wewnętrznych". Dziennik wyrzeka na cenzurę i zaznacza, że niechaj Warszawa sobie nie wyobraża, że nie znajdzie się inna droga dla dowiedzenia się o tem, co się dzieje w Polsce.

POLSKA A LITWA.

Prasa litewska z 14.VIII zamieszcza komunikat litewskiej agencji telegr. „Elty", zaprzeczający wyjaśnienie „Pat'a", jakie ukazało się w prasie polskiej w

związku z czasowem zamknięciem przez Polskę linji administracyjnej w rejonie Olity, który to fakt, jak wiadomo wywołał skargę telegraficzną Woldemarasa, skierowaną do generalnego sekretarza Ligi Narodów. Komunikat agencji „Elta" twierdzi: 1) że zawiadamiając o zamknięciu linji administracyjnej, Polacy nie wskazali motywów zamknięcia i czasu, na który będzie ona zamknięta; 2) „PAT" błędnie powołuje się na zawartą między Polską a Litwą konwencję o małym ruchu granicznym, która jakoby dawała prawo zamykania komunikacji w celach wskazanych w wyjaśnieniu „Pat'a", t. j. w celu przeprowadzenia obławy na bandytów. Konwencja takiej możliwości nie przewiduje i wogóle linja może być zamknięta jedynie w wypadku zgody obu stron; 3) doniesienie „Pat'a", jakoby Litwini robili to samo, jest wymysłem; Litwini nigdy nie zamykali swej granicy. Kończąc swe zaprzeczenie „Elta" oświadcza: Całe wyjaśnienie „Pat'a" jest głupiem uzasadnianiem bezprawnego złamania przez Polaków konwencji.

Lietuvos Zinios 14.VIII. omawiając stosunki łotewsko - litewskie, pisze, iż stosunki te uprawiane były dotychczas pod kątem widzenia sprawy wileńskiej. Coroczne kongresy łotewsko - litewskie uchwalają rezolucje, że Wilno powinno należeć do Litwy. Należy jednak przyznać, że tego rodzaju polityka raczej oddala tylko Łotyszów od Litwinów i to na korzyść Polaków. Sprawę wileńską trzeba, zdaniem dziennika, postawić na płaszczyźnie realnej, mając na względzie podniesienie gospodarcze Wilna, co posiada znaczenie zarówno dla Litwy, jak i dla Łotwy. Należy wykorzystać wszelkie możliwości w tym kierunku. Dziennik kończy stwierdzeniem, że codzienne wałkowanie sprawy przynależności Wilna nie jest ani krokiem dyplomatycznym, ani taktycznym.

ZAGADNIENIA OGÓLNE

PAŃSTWA BAŁTYCKIE.

Lietuvos Zinios 12.VIII. w art. wstępnym przypomina zarzuty, czynione ostatniemi czasy społeczeństwu litewskiemu przez prasę łotewską, z powodu nienawiązywania przez Litwę stosunków ściślejszych z sąsiedniem państwem łotewskiem. „Liet. Zinios" podkreśla, że zarzuty Łotyszów niewątpliwie mają pewną podstawę, wszelako zarzucanie całemu społeczeństwu litewskiemu niechęci do Łotwy jest bezpodstawne. Demokratyczne społeczeństwo Litwy dążyło zawsze do zacieśnienia węzłów przyjaźni z bratnim narodem łotewskim, czego dowodem jest deklaracja premjera demokratycznego rządu, M. Sleżevicziusa, który wypowiedział się za wprowadzeniem w życie idei zbliżenia litewsko - łotewskiego. „Jesteśmy przekonani, że demokracja litewska byłaby wypełniła swe przyrzeczenia i byłaby urzeczywistniła ideę wzajemnego zbliżenia dwuch sąsiednich narodów; nie wątpimy również, że i obecnie, po dojściu do władzy na Litwie rządu demokratycznego, rząd ten przeprowadzi zacieśnienie stosunków pomiędzy Litwą i Łotwą".

SYTUACJA POLITYCZNA NA LITWIE.

Lietuvos Zinios i Rytas z dn. 10.VIII. w art. wstępnych, omawiając obszernie dziesiątą rocznicę konstytucji Wejmarskiej, podkreślają zwycięstwo idei demokratycznej w Niemczech, oraz odbudowę Niemiec, dokonaną przez rządy demokratyczne; dzienniki te dodają: „Litwa powinna pod względem ustroju wzorować się na Rzeszy". „Liet. Zinios" podkreśla konieczność dobrego współżycia Litwy z sąsiedniemi Niemcami; współżycie to jednak będzie możliwe — zdaniem dziennika — tylko wówczas, gdy na Litwie zapanuje ustrój demokratyczny.

Rytas 12.VIII. w art. wstępnym omawia obniżenie poziomu litewskiego życia kulturalnego, co spowodowane jest — według dziennika — z jednej strony obecnym ustrojem państwa, z drugiej zaś zarządzeniami rządu Woldemarasa, który zamyka prywatne szkoły litewskie i opozycyjne instytucje społeczne.

Lietuvos Zinios 10.VIII. w art. p. n. „Litewskie długi państwowe" informuje, że długi państwowe Litwy datują się od pierwszych lat tworzenia się państwa (1918 — 1923); od tego czasu Litwa długów więcej nie zaciągała. Obecnie ogólna suma długów. wewnętrznych i zagranicznych wynosi **87.728.035 litów.** Dziennik podkreśla małe naogół zadłużenie Litwy (38,36 lit. na mieszkańca) w porównaniu do Francji, Anglji, Niemiec i Polski.

Berliner Tageblatt 14.VIII. pisze, że litewska Agencja Telegr. zaprzeczyła podanym przez ten dziennik wiadomościom o pogromach żydów na Litwie. Dziennik w odpowiedzi na to zaprzeczenie przytacza obecnie szczegółowy opis pogromów na kowieńskiem przedmieściu Słobodka, który otrzymał z Litwy, i zaznacza, że ten opis zupełnie potwierdza wiadomości poprzednio podane przez „Berl. Tgbl.".

KONFERENCJA HASKA.

Journal de Geneve 13.VIII. W. M. pisze w art. wst., iż największym błędem jaki można popełnić w dziedzinie dyplomatycznej jest przez niezręczność zepsuć dobrą sprawę. Tak się rzecz ma zdaniem autora z delegacją angielską w Hadze. Teza brytyjska byłaby możliwa do przeprowadzenia i jest nawet b. mocna w niektórych punktach, została jednak osłabiona przez nieodpowiednie metody postępowania. Sekretem Poliszynela jest to, że kampanja rządu brytyjskiego przeciwko planowi Young'a skierowana jest pośrednio nietylko przeciw Francji, ile przeciwko Włochom. Rząd robotniczy nie ma wielkiej sympatji dla régime'u faszystowskiego. Uważa on przytem, iż układ w sprawie długu Włoch jest zanadto dla nich korzystny i wobec tego niema żadnej racji, aby Anglja czyniła jeszcze dalsze ustępstwa na rzecz Włoch. Najlepszą metodą w tym wypadku byłoby doprowadzenie do izolowania Włoch w czasie konferencji haskiej dla wywarcia na nie w ten sposób nacisku. Snowden nie pomyślał o tem, natomiast zaatakował odrazu cały plan Young'a, żądając jego rewizji, bez wyjaśnienia o co mu właściwie chodzi. W jednem mgnieniu oka —

pisze autor — udało się Snowdenowi przywrócić entente cordiale pomiędzy Włochami a Francją. Belgijczycy a nawet Niemcy przyłączyli się również do opozycji, ci ostatni, w obawie, aby wskutek tych nieporozumień sprawa ewakuacji Nadrenji nie została zakwestjonowana. „Tak więc Snowden zgrupował Stany Zjednoczone Europy przeciwko sobie — całkowicie wbrew przewidywaniom Brianda".

Autor pisze w zakończeniu, iż Anglja, która uchodziła niegdyś za kraj o zdecydowanej polityce zagranicznej, bez względu na zmiany rządu, ostatnio — niejednokrotnie już odstąpiła. W r. 1924 rząd robotniczy odrzucił traktat wzajemnej pomocy; konserwatyści, powracając do władzy, odrzucili protokół genewski; labour'yści odrzucają obecnie plan Young'a, przyjęty przez konserwatystów. Trzeba przyznać, iż jest rzeczą nie do pomyślenia, aby wszystkie rządy podporządkowywały się fluktuacjom polityki wewnętrznej Anglji.

Le Temps 14.VIII. poświęca artykuł wstępny konferencji haskiej. Dziennik pisze, iż czynione są wszelkie wysiłki dla ocalenia konferencji, której zerwanie pociągnęłoby za sobą poważne konsekwencje polityczne i finansowe dla całego świata. Komentarze prasy amerykańskiej nie pozostawiają również żadnych wątpliwości w tym względzie. Anglja niewątpliwie musi się liczyć z opinją Ameryki. Francja pójdzie jaknajdalej po drodze pojednania. Stanowisko zajęte przez jej delegatów, zarówno w komisji finansowej, jak i politycznej, nie pozostawia w tej mierze żadnych wątpliwości.

L'Echo de Paris 12.VIII. zamieszcza artykuł nadesłany do redakcji w sprawie ustosunkowania się Ameryki do planu Young'a. Zdaniem autora, kampanję obecną Anglji na konferencji haskiej należy przypisać tylko obecnemu rządowi robotniczemu. Taktyka ta może doprowadzić do silnej opozycji ze strony Stanów Zjednoczonych, które są bardzo dumne z opracowania planu Young'a. Ameryka słusznie uczyniła, przysyłając swego eksperta do Hagi. W dalszym ciągu autor pisze, iż nie trudno było przewidzieć jakie trudności powstaną w Hadze. Jednakże Niemcy, popierane przez gabinet angielski, spostrzegą się niebawem, że rząd amerykański, jakkolwiek ukryty za kulisami, będzie interwenjował we właściwym momencie w sprawie definitywnego przyjęcia planu Young'a. Bankierzy, którzy w ciągu długich miesięcy pracowali nad ustaleniem pozycyj, zawartych w planie Young'a, nie dopuszczą do tego, aby Stresemann, czy też Snowden, zmienili cokolwiekbądź w tych ustalonych pozycjach. Cała ludzkość żąda utrwalenia pokoju, a tem samem poprawy warunków bytu. Ameryka, która jest arbitrem finansowym Europy, rozumie również doskonale iż stabilizacja pokojowa leży w jej własnym interesie. Miljardy dolarów, które włożyła ona w najróżnorodniejsze przedsiębiorstwa europejskie, stanowią najlepszą gwarancję tego, że Ameryka potrafi tu narzucić swą wolę.

MOCARSTWA A Z. S. R. R.

L'Europe Nouvelle 10.VIII pisze w związku z zerwaniem rokowań angielsko - sowieckich, iż prasa moskiewska nie jest zbyt czule usposobiona dla obecnego robotniczego gabinetu londyńskiego. Natomiast w prasie tej ujawnia się wielkie zadowolenie z powodu przyjazdu poważnej delegacji przemysłowców i finansistów amerykańskich. Koła moskiewskie podkreślają, iż właśnie Stany Zjednoczone najwięcej skorzystały na zerwaniu stosunków angielsko - sowieckich. W prawdzie pierwsze miejsce w imporcie do Rosji przypada Niemcom, ale Stany Zjednoczone zajęły drugie miejsce, gdyż import ich wzrósł do sumy 188 miljonów rb. sow. w r. 1927-28, w porównaniu do 145 miljonów w r. 1926-27. Przed wojną zaś (w r. 1913) Rosja zakupiła towarów amerykańskich tylko za sumę 79 miljonów rubli. Obecnie przyjechali do Rosji przedstawiciele następujących towarzystw: General Electric, Stuart James and Cook, Equitable Trust, Chase National Co, oraz Westinghaus Remington, Uderwood etc. Po podpisaniu kontraktu z Fordem, wizyta amerykańska budzi wielkie nadzieje w ZSRR.

ZATARG SOWIECKO - CHIŃSKI.

The Daily Telegraph 10.VIII w koresp. z Pekinu donosi, że wśród dyplomatów zagranicznych panuje optymistyczny nastrój w sprawie zerwanych rokowań sowiecko - chińskich, mimo, że aeroplany sowieckie dokonywują lotów demonstracyjnych nad Mandżuli i st. Pogranicznaja i że pomiędzy posterunkami granicznemi dochodzi do starć. Likwidacja Dalbanku i innych przedsiębiorstw handlowych sowieckich postępuje naprzód w północnych Chinach, lecz istnieje przekonanie, że incydenty te nie doprowadzą do poważnych powikłań. Pogłoski o interwencji obcej nie znajdują potwierdzenia. Japonja pest bezwzględnie przeciwna interwencji.

NOTATKI I INFORMACJE

RÓŻNE.

Genf 12.VIII. podaje siedem punktów, które na zebraniu Stahlhelmu w Pile wysunął przewodniczący Arno Leben jako hasło dla młodzieży w zakresie przysposobienia wojskowego. W pierwszym punkcie zapowiada, że wojna przeciwko Polakom wybuchnie w najbliższym czasie. W siódmym zaś podkreślona jest zapowiedź, że wszyscy przeciwnicy wojny, socjaldemokraci i inni, w razie tej wojny, będą rozstrzelani.

Narodni Politika 8.VIII. donosi, że rząd rumuński zamierza zwrócić się do Polski z propozycją ściślejszej współpracy z Małą Ententą.

ARTYKUŁY NIEUWZGLĘDNIONE.

Berl. Börsen-Courier 8.VIII. Rheinische Schicksalsfragen. — *9.VIII.* Englands letzter Prokonsul (w Egipcie).

Vorwärts 8.VIII. Einigung England—Aegypten.

Deutsche Tageszeitung 7.VIII. Das Schicksal Deutschsüdwests (b. kolonje niem. w Afryce).